

76
П804

Бібліот.
Літ

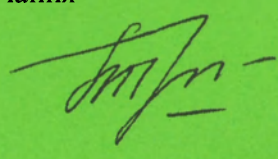
**ВОЛИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

ПРОКОПІВ Тамара Василівна

УДК 37.026+37.013.3:796.071.4

**ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ СТРУКТУРУВАННЯ ЗМІСТУ
ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

13.00.09 – „Теорія навчання”

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Луцьк – 2005

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана у Львівському державному інституті фізичної культури, Міністерство освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Кричфалушій Михайло Васильович,
Волинський державний університет
імені Лесі Українки, кафедра спортивних ігор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Дем'ячук Олександр Никанорович,
Волинський державний університет
імені Лесі Українки,
директор Інституту мистецтв;

кандидат педагогічних наук, доцент
Трегьяков Микола Олександрович,
завідувач відділу соціально-гуманітарної,
економічної освіти та виховної роботи
науково-методичного Центру вищої освіти
Міністерства освіти і науки України.

Провідна установа: Прикарпатський національний університет
імені В.Стефаника, кафедра педагогіки,
Міністерство освіти і науки України,
м. Івано-Франківськ.

Захист дисертації відбудеться 28 січня 2006 року о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.04 Волинського державного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Волинського державного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021 м. Луцьк, вул. Винниченка, 30а.

Автореферат розіслано 28 грудня 2005 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В.С.Петрович

БІБЛІОТЕКА
Львівського державного
інституту фізичної
культури

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Становлення національної державності актуалізувало питання щодо якісного оновлення гуманітарної сфери освіти, що є стратегічним напрямом формування нової освітньої ідеології в Україні.

У Законах України „Про освіту” (1996), „Про вищу освіту” (2002), „Про фізичну культуру і спорт” (1999), у програмних документах Міністерства освіти і науки України – „Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні (вища школа)” (1996), „Концептуальні засади демократизації та реформування освіти України” (1997) особлива увага приділяється процесу гуманітаризації освіти.

У дослідженнях сучасних провідних вчених-педагогів висвітлено такі аспекти цієї важливої проблеми, як теоретико-методологічні засади підготовки педагога та формування його особистості (А.Алексюк, 1998; І.Зязюн, 1996; М.Кричфалушій, 2000; Б.Шиян, 1997; Е.Вільчковський, 1998); нові підходи і педагогічні технології у підготовці фахівця у сучасній соціально-педагогічній ситуації (О.Кезін, 1991; Т.Буяльська, 1995; П.Бачинський, 1996; С.Гончаренко та А.Мальований, 2001); система підготовки вчителя, шляхи та методи її удосконалення (О.Вишневський, 2001; А.Нісімчук, 2000; Н.Протасова, 1998).

Однак лише незначна частина праць присвячена вивченню окремих аспектів гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. Зокрема, сучасний ціннісний потенціал фізичної культури і спорту та шляхи його засвоєння суспільством і особистістю досліджували: В.Видрін (1992), Н.Візитей, В.Бальсевич (1995), Н.Лубишева (1997); підготовку фахівців фізичної культури і спорту: національні засади навчання і виховання – Ф.Медвідь (1998); реформування системи фізичного виховання і спорту в Україні – М.Третяков (1997), В.Парфенов (1997), М.Дутчак (1999), В.Платонов (1999), С.Єрмаков (2002), окремі аспекти гуманізації освіти в галузі фізичного виховання і спорту досліджував Ю.Румянцев (2000).

Водночас низка проблем, важливих для теорії і практики освіти в галузі фізичного виховання і спорту, залишаються нерозв'язаними: не порушувалося питання про сутність, роль та значення гуманітарної підготовки як важливої складової навчально-виховного процесу, не висвітлено становлення системи гуманітарної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, не проаналізовано її особливості.

Сьогодні існує нагальна потреба в широкому і ґрунтовному вивченні цієї проблеми з огляду на реформування і розвиток національної системи фізичного виховання і спорту та підготовки фахівців сучасної генерації для цієї галузі. Саме це і визначає актуальність дисертаційного дослідження й зумовило вибір теми – *„Дидактичні засади структурування змісту гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідницької роботи Львівського державного інституту фізичної культури та зведеного плану науково-дослідницької роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр. Державного комітету молодіжної політики і туризму України за темою 2.3.7 „Структурно-функціональна систематизація вищої фізкультурної освіти в межах регіону” (держ. реєстр. № 0101U001888). Тема

2193/2

дисертаційної роботи узгоджена в бюро Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 5 від 24.05.2005 р.).

Об'єкт дослідження – процес реалізації змісту гуманітарної освіти у професійній підготовці учителів фізичного виховання.

Предмет дослідження – дидактичні умови, форми та методи організації навчально-пізнавальної діяльності гуманітарної освіти майбутніх учителів.

Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці цілісної моделі гуманітарної освіти у процесі формування творчої особистості вчителя з фізичного виховання у пошуково-дослідницькій діяльності.

Завдання дослідження :

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці.

2. Дослідити особливості становлення та еволюції гуманітарної освіти у системі підготовки фахівців фізичного виховання і спорту та визначити й обґрунтувати структурні компоненти розвитку пізнавальної діяльності майбутніх учителів, починаючи з 1930-х рр. і до нинішнього часу.

3. Виявити основні сучасні тенденції змісту гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні.

4. Експериментально перевірити та розробити рекомендації з використанням результатів дослідження щодо оптимізації навчально-виховного процесу в плані гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної у дисертації мети і розв'язання поставлених завдань використовувалися комплекс методів: теоретичні – аналіз психолого-педагогічної літератури, синтез і узагальнення історичних аспектів з проблем дослідження; емпіричні – опитування, діагностичне анкетування, інтерв'ю, бесіда, метод експертних оцінок для виміру рівня інтелектуально-творчого та культурного розвитку майбутніх учителів фізичного виховання; обсерваційні – пряме і опосередковане спостереження; прогностичні – шкалювання, ранжування, комплексний рейтинг, системне узагальнення; експериментальні – констатуючий і формуючий експеримент для визначення значущості та надійності результатів; системно-рівневий аналіз – рівні сформованості творчої особистості, моделювання, прогнозування.

Наукова новизна дослідження: уперше досліджено розвиток системи гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, яка функціонувала у конкретному хронологічному періоді (1930-ті рр. і до цього часу); на основі детермінованого аналізу конкретно-історичних обставин визначено й обґрунтовано періодизацію еволюції гуманітарної освіти у навчальних закладах фізичного виховання і спорту України; розкрито сутнісний зміст процесу гуманітарної підготовки та його значення для формування фахівців фізичного виховання і спорту; окреслено основні тенденції, сучасні проблеми й перспективи розвитку гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у виявленні тенденцій та особливостей розвитку гуманітарної підготовки фахівців

фізичного виховання і спорту. Проаналізовано історичний аспект гуманітарної освіти та її значення для становлення особистості спеціаліста. Розкрито зміст та форми гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці навчально-методичного посібника „Основи культури мовлення та спілкування” (семінарські та практичні заняття) для студентів навчальних закладів фізичного виховання і спорту та методичних рекомендаціях „Оптимізація гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту”.

Результати проведених досліджень впроваджено у практику діяльності Львівського державного інституту фізичної культури, Львівського училища фізичної культури та Івано-Франківського коледжу фізичного виховання, про що свідчать відповідні акти (від 30.06.2002 р., 15.07.2003 р., 1.07.2003 р., 15.07.2003 р.).

Вірогідність результатів забезпечується методологічним обґрунтуванням вихідних теоретичних положень дослідження, застосуванням комплексу методів дослідження, адекватних його меті, предмету та завданням, кількісним і якісним аналізом даних, використання методів математичної статистики для обробки одержаних результатів.

Особистий внесок дисертанта у роботі опублікованій в співавторстві (з О.І.Шиян) полягає у самостійному визначенні проблеми, пошуку й аналізі джерельної бази, безпосередньому виконанні основного обсягу дослідницької роботи, вивченні, аналізі й інтерпретації та узагальненні отриманого матеріалу і написанні роботи. Розроблено й апробовано методичні матеріали щодо поліпшення стану навчально-виховного процесу.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дисертаційного дослідження висвітлювались на міжнародних наукових конференціях „Молода спортивна наука України” (15–18 березня 2001 р., 20–22 березня 2002 р., 27–29 березня 2003 р., м. Львів), IV Міжнародній науковій конференції „Фізична культура, спорт та здоров'я” (травень 2002 р., м. Харків) реалізувалися через публікації у наукових фахових і науково-методичному виданнях. Основні положення роботи використовуються при читанні лекцій гуманітарного циклу, на практичних заняттях із загальної та вікової педагогіки, основ педагогічної майстерності, охорони праці, безпеки життєдіяльності та валеології для студентів навчальних закладів фізкультурного профілю.

Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедр біологічних основ фізичної культури (12.03.2002 р., 9.07.2003 р.), теорії та методики фізичного виховання (4.05.2004 р.) та кафедри українознавства (23.09.2004 р.) Львівського державного інституту фізичної культури та кафедри педагогіки Волинського державного університету імені Лесі Українки.

Публікації автора. Основні положення дисертаційного дослідження викладені в 11 публікаціях, 3 із яких у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації: дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних

джерел (245 позицій), 22 додатки. Основний зміст викладено на 253 сторінках, повний обсяг – 159. Робота вміщує 7 таблиць на 5 сторінках, 15 рисунків на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обгрунтовано актуальність теми, показано зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами й темами, визначено мету, об'єкт і предмет, завдання дослідження, сформульовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, наведено інформацію про апробацію роботи, загальні відомості про впровадження отриманих результатів із проблем дисертаційного дослідження.

У першому розділі – „Теоретичні засади формування гуманітарних знань фахівців фізичного виховання” – проведено системний аналіз досліджень та наукових засад, що стосуються стану гуманітарної підготовки в системі вищої школи в Україні та за кордоном, обгрунтовано визначення поняття, сутності та мети гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання, висвітлено її теоретичні основи.

Головною проблемою гуманітарної підготовки сьогодні є комплексність змісту навчання, яке включає дисципліни загальнокультурного та професійного напрямів. Ідея гуманітаризації освіти не є принципово новою, вона активно реалізується в освітніх системах багатьох країн світу. Основна її мета – забезпечення ґрунтового загальнокультурного розвитку майбутніх фахівців, формування гармонійної, цілісної особистості, що розглядається як важлива передумова її професійного становлення та самореалізації.

Аналіз і узагальнення спеціальної літератури з цієї проблеми (І.Бех, 1998; О.Бондаревська, 1996; В.Зінченко, 1997; М.Каган, 1991; В.Парфенов, 1997; Н.Протасова, 1998; Є.Фролов, 1990 та ін.) дають підстави вважати, що гуманітарну підготовку об'єктивно потрібно розглядати як окремий детермінуючий фактор змісту навчання, що пов'язаний із структурою особистості. Формуючи зміст навчання, необхідно враховувати сучасні концепції структури особистості (В.Ананьєв, 1968; О.Леонт'єв, 1975; В.Ледньов, 1991), що містять такі компоненти: функціонування механізмів психічних процесів, використання досвіду особистості та врахування характерологічних рис особи.

Ці компоненти дають можливість визначити структуру змісту навчання у двох аспектах – діяльності та часі. В процесі діяльності особистість набуває певних рис, якостей, досвіду, але зміни (поглиблення знань, розвиток здібностей, формування умінь, вдосконалення навичок) відбуваються впродовж певного часу. Оскільки гуманітарна освіта є складовою освіти людини, то, зрозуміло, динаміка формування особистості та компонентів її структури на певному відтинку часу відповідає динаміці змісту гуманітарної підготовки.

Система гуманітарної підготовки фахівців складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: загальноосвітнього, фахово-кваліфікаційного та функціонального і сукупної культури кожного із напрямів.

1. Загальноосвітній розвиток полягає в тому, що спортивно-педагогічна діяльність вимагає ґрунтовної підготовки, обізнаності в різних галузях науки, культури та суспільного життя, певних професійних та людських якостей.

2. Фахово-кваліфікаційний розвиток здійснюється на основі загальної культури і формує функціональну культуру майбутнього фахівця, оскільки загальна освіченість є запорукою ефективного оволодіння фаховою діяльністю, зростання професійно-кваліфікаційного рівня, що спрямовує функціональний розвиток.

3. Функціональний розвиток підпорядкований попереднім двом компонентам і наявний завдяки їм. Маючи високий загальнокультурний рівень, піклуючись про постійне вдосконалення професійної спеціалізації відповідно до потреб і вимог суспільства, фахівець якісно виконуватиме свої функціональні обов'язки.

У підрозділі „Дослідження педагогічних аспектів гуманітарної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання” викладено матеріал досліджень, який характеризує історичні аспекти взаємозв'язку гуманітарної освіти і фізичного виховання та особливості підготовки майбутніх фахівців у різні періоди становлення закладів освіти фізичного виховання і спорту.

Аналіз спеціальної та науково-методичної літератури засвідчує, що у розвиток гуманітарного знання значний вклад внесли Г.Сковорода, П.Юркевич, В.Вернадський, В.Сухомлинський та інші.

Ідея духовності лежить в основі національної системи тіловиховання, яку розробляли Г.Ващенко, І.Боберський, О.Тисовський та ін. І.Боберський трактував фізичну культуру як один із засобів виховання міцних духом і тілом українських патріотів. Г. Ващенко чітко сформулював завдання тіловиховання – це поєднання зміцнення здоров'я, розвиток м'язової сили і спритності і плекання духовних сил людини, зміцнення волі, витривалості, здатності керувати своїм тілом як основою духу.

Аналіз архівних документів та досліджень науковців (Л.Сущенко, 2001; Т.Кравчук, 2002) свідчить, що у 40–80-х рр. ХХ ст. у вищих навчальних закладах значна увага приділялася питанням професійної підготовки кадрів фізичного виховання і спорту. Підготовка фахівців мала яскраво виражений традиційний характер з акцентуванням на вивчення спортивно-технічних дисциплін.

Визначення хронологічних рамок дослідження зумовлене потребою окреслення періоду становлення і розвитку гуманітарної підготовки, починаючи із створення вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту.

Вивчаючи зміст, особливості та тенденції гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту, нами опрацьовано навчальні плани

та програми, що дозволило умовно визначити періоди, які характеризуються певною специфікою розвитку гуманітарного компонента, а також з'ясувати роль і місце гуманітарної освіти у навчальному процесі:

перший – 1930-1959 рр. – період становлення гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;

другий – 1960-1971 рр. – період посилення спортивно-технічної підготовки спеціалістів фізичної культури і спорту та послаблення гуманітарного компонента;

третій – 1972-1980 рр. – період удосконалення спортивно-технічної підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту та уніфікація гуманітарної освіти;

четвертий – 1981-1991 рр. – період запровадження фундаментальної підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту (наукове обґрунтування професії) та зростання гуманітарного компонента;

п'ятий – 1992 р.- і до цього часу – період поглиблення гуманітарної підготовки та формування багатоступеневої системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

У структурі навчальних планів *першого періоду* (1930-1959 рр.) нами визначено три блоки навчальних дисциплін: теоретичний, спортивно-технічний і факультативний (рис. 1).

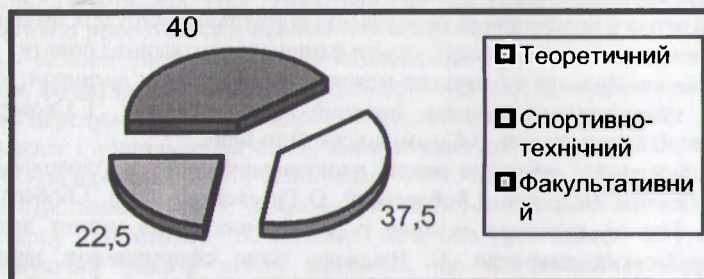

Рис. 1. Структура навчальних планів (блоки дисциплін) 1930–1959 рр.

Обов'язковими блоками дисциплін були теоретичний 40% і спортивно-технічний 37,5%. Теоретичний блок складався із таких циклів, які не були виділені окремо. Гуманітарні дисципліни в цьому блоці складали 9,6%. Гуманітарна підготовка здійснювалася через викладання таких дисциплін, як: іноземна мова (4,6%), психологія (2,1%), педагогіка (1,5%), історія педагогіки (1,4%).

До 60-х рр. ХХ ст. вища школа в основному орієнтувалася на зміст навчання, що характеризувався лише системою знань, які студенти могли відтворити усно чи письмово на заняттях та екзаменах.

Упродовж *другого періоду* (1960-1971 рр.) у структурі навчальних планів відбуваються зміни, спрямовані на посилення спортивно-технічної підготовки майбутнього спеціаліста. Теоретичний і спортивно-технічний

блоки (73,2% обсягу навчального часу) об'єднані в єдиний навчальний блок із відокремленням від нього факультативного (26,8%) (рис.2).

Рис. 2. Структура навчальних планів (блоки дисциплін) 1960-1971 рр.

У структурі навчальних планів цього періоду простежується тенденція зменшення гуманітарних дисциплін та кількості годин, особливо з педагогіки і збільшення кількості годин, відведених на вивчення теорії фізичної культури, щодо загальної кількості годин у навчальних планах вищих закладів освіти зі спеціальності „Фізична культура і спорт” (до 1972 р.). До дисциплін, які вивчають теорію фізичної культури, віднесено такі: вступ до спеціальності, теорія і методика фізичного виховання, теорія і методика обраного виду спорту. Разом із тим зменшувалася кількість годин на суто гуманітарні дисципліни та дисципліни із гуманітарною спрямованістю. До дисциплін із гуманітарною спрямованістю, які орієнтовані на фізичне вдосконалення організму людини, ми віднесли такі: гімнастика, спортивні ігри, легка атлетика, плавання, туризм, рухливі та національні ігри, музична ритміка з елементами хореографії.

У переліку навчальних дисциплін особлива увага приділялася теорії і методиці обраного виду спорту, дисциплінам спеціалізації і спортивно-технічному вдосконаленню. У 60-70-х рр., за твердженням М.Касьяненка (1993), було виділено систему умінь, якими студенти повинні оволодіти після закінчення вивчення предмета. Програми навчальних дисциплін включали системи знань та умінь, матеріал для виховання інтересу до предмета.

Третій період (1972-1980 рр.) характеризується подальшим удосконаленням системи фізкультурної освіти у плані підготовки високопрофесійного фахівця (рис. 3).

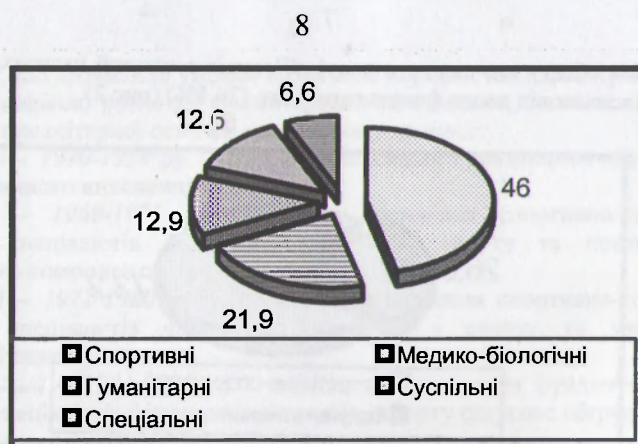

Рис. 3. Структура навчальних планів (цикли дисциплін) 1972-1980 рр.

Згідно з навчальними планами спеціальностей 1906 „Фізична культура і спорт” і 2114 „Фізичне виховання” в коло обов’язкових дисциплін для вивчення введено гуманітарні предмети, зокрема: іноземна мова, педагогіка і її історія, психологія, музично-ритмічне виховання. Частка часу, відведеного на вивчення вказаних дисциплін, складала сумарно 460 годин, що становило 12,9% від загального часу обов’язкового навчання (3614 год.). Суспільно-політичні дисципліни склали 12,6% (454 год.), спортивно-технічні дисципліни – 46% (1520 год.). У навчальних планах цього періоду, крім традиційних компонентів (знань і умінь), закладено ідею формування досвіду творчої діяльності та досвіду емоційно-ціннісного ставлення до об’єкта та професійної діяльності (І.Лернер, 1973). Зазначимо, що цей період характеризується уніфікацією навчальних планів та програм, підручників і посібників, методів навчання. Особливо жорстко уніфікованими були гуманітарні предмети, при викладанні яких не враховувалися особливості й потреби фахівців фізичної культури і спорту у гуманітарній сфері. Цей період характеризується, з одного боку, гальмуванням пробудження національної свідомості й нехтуванням національним змістом, поширенням авторитарної педагогіки, з іншого – зародженням гуманістичних принципів педагогіки співробітництва.

Четвертий період (1981-1991 рр.) позначений запровадженням фундаментальної підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту, поглибленням теоретичного, загальноосвітнього і загальнокультурного компонентів у змісті освіти, зростанням питомої ваги гуманітарних дисциплін (рис. 4).

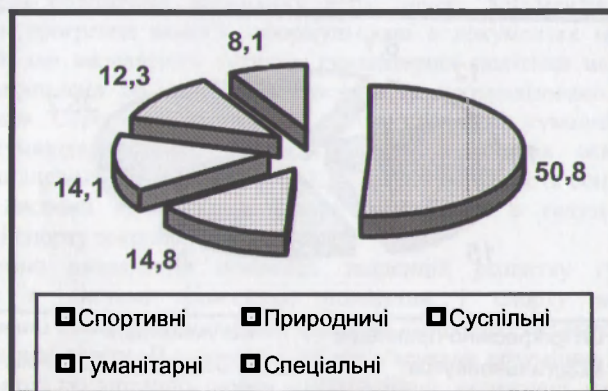

Рис. 4. Структура навчального плану (цикли дисциплін) 1985 р.

Навчальні плани спеціальностей 1906 „Фізична культура і спорт” (8 липня 1982 р. № 6 ФД/ТИП) і 2114 „Фізичне виховання” (2 серпня 1985 р. № 150-ПД/ТИП) передбачають підсилення розділу психолого-педагогічної підготовки студентів, зокрема, збільшено кількість годин на вивчення психології та педагогіки (до 140 год.) за рахунок збільшення загальної кількості навчальних годин. Уперше як обов'язкові вивчаються основи марксистсько-ленінської етики й естетики. До факультативних дисциплін входять нові: охорона природи, військово-патріотичне виховання, фізичне виховання в сім'ї, методика фізичного виховання учнів і студентів спеціальних медичних груп тощо.

У навчальному плані 03.03 (21 травня 1988 р. № 44 ТФЕ) закладено ідею підготовки фахівців упродовж двох етапів (етап базової підготовки, єдиний для всіх студентів, і профілюючий етап, що поглиблює їхню професійну спеціалізацію). Однією з рис, що вирізняють нормативний документ було підсилення гуманітарної підготовки фахівця (етика, естетика, логіка) та вдосконалення атеїстичної, правової й економічної освіти. Також акцентувалася увага на майстерності оволодіння досвідом творчої діяльності та досвідом емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів чи засобів діяльності.

П'ятий період (1992 р. – і до цього часу) характеризується поглибленням гуманітарної підготовки та формуванням багаторівневої системи підготовки фахівців: бакалавр, спеціаліст та магістр на базі освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр”.

Рис. 5. Структура навчальних планів (цикли дисциплін) 1994–1998 рр.

У навчальні плани поступово запроваджуються нові дисципліни гуманітарного циклу і збільшується обсяг годин. Аналізуючи навчальні плани з 1994 р. і до нині, відзначаємо тенденцію розширення циклу гуманітарних дисциплін.

У другому розділі „**Моделювання технології сучасної гуманітарної підготовки студентів**” висвітлено сучасні підходи до реформування однієї з вагомих складових навчально-виховного процесу вищої школи – гуманітарної освіти, розкрито тенденції формування гуманітарного компонента, запропоновано шляхи підвищення ефективності функціонування системи гуманітарної підготовки.

Визначаючи важливість гуманітаризації навчального процесу майбутніх фахівців, досліджено та проаналізовано низку міжнародних та вітчизняних документів, що стосуються гуманітаризації освітньої сфери. У текстах міжнародних документів виявлено терміни-слова і словосполучення – та визначено частоту їх уживання. Найчастіше використовуються такі словосполучення: гуманітарні програми (67%), соціально-гуманітарні дисципліни (78%), єдина гуманітарна Європа та гуманітарний процес (56%), сучасне навчання – основа гуманізації та гуманітаризації фахової освіти (56%). Частота вживання цих дефініцій показує тенденцію об'єднання сучасних європейських держав для удосконалення європейської освіти, зокрема на основі принципів толерантності та високої професійності (Всесвітня програма дій у галузі освіти з прав людини та демократії; Монреаль, 1993), а також про створення гуманітарних навчальних програм (Болонська декларація, ухвалена 19 червня 1999 р., Італія), інтеграцію різних форм і систем освіти як на національному, так і на світовому рівні (відкриття „Європейського дня мов” у Брюсселі 26 вересня 2001 р.).

Основні положення державних нормативних документів в Україні враховують програмні вимоги, сформульовані в документах міжнародних організацій, що визначають сутність гуманітарної політики на сучасному етапі. Виокремлено 26 смислових одиниць та проаналізовано частоту їх використання. Серед них найчастіше вживаються такі: гуманітарна освіта (61,5%), гуманітарна підготовка (54%), гуманітаризація освіти (50%), гуманітарні дисципліни (38,5%) та ін. Ці поняття визначають соціальну мету побудови системи гуманітарної освіти загалом та в галузі фізичного виховання і спорту зокрема.

З метою визначення основних тенденцій розвитку гуманітарної підготовки в системі фізичного виховання і спорту вивчено та проаналізовано ставлення майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до гуманітарної освіти. В зв'язку з цим ми з'ясували розуміння майбутніми фахівцями ролі гуманітарної освіти у професійній підготовці, використання набутих гуманітарних знань у повсякденному житті.

Аналізуючи відповіді респондентів про роль і місце гуманітарних наук у підготовці фахівця фізичного виховання і спорту (у %), було виявлено, що лише 55% студентів другого курсу і 31% – четвертого курсу відповіли позитивно.

На запитання: „Що використовують майбутні фахівці з набутих гуманітарних знань у повсякденному житті?” 47,5% студентів другого курсу і 44,2% – четвертого курсу відповіли: знання, уміння, навички, потрібні культурній людині.

В оцінюванні викладання гуманітарних дисциплін з погляду виховного значення та їх впливу на рівень фахової підготовки відповіді розподілилися таким чином: 25% опитаних вказали на обов'язковість вивчення цих дисциплін, 7,7% відзначили вплив на формування світогляду, 9,6% вказали, що гуманітарні дисципліни є підґрунтям фахової підготовки, 3,8% респондентів висловили побажання поглибленого вивчення гуманітарних дисциплін.

Аналіз стану гуманітарної підготовки фахівців засвідчує, що лише половина студентів усвідомлює важливість гуманітарного знання для успішної професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах. Тому, на нашу думку, потрібно як найповніше розкривати потенціал гуманітарних наук з урахуванням специфіки фахової підготовки, що за своїм призначенням є головним чинником формування духовної і моральної культури, активної життєвої позиції майбутнього учителя фізичного виховання.

У третьому розділі – „Загальна логіка дослідження та система експериментальної роботи” – подано джерельну базу дослідження, яка ґрунтується на опрацюванні архівних матеріалів, що стосуються цієї проблеми. Проаналізовано сучасні навчальні плани і програми галузі фізичного виховання та спорту класичних університетів та закладів освіти фізичного виховання і спорту з метою переосмислення накопиченого досвіду,

змістової парадигми навчання і надання вихованню майбутніх фахівців гуманітарної спрямованості.

Відповідно до мети і завдань нашого дослідження було використано систему взаємодоповнюючих методів, розкрито доцільність їх використання, а також описано процес організації наукової роботи.

Дослідження здійснювалося на теоретичному і практичному рівнях й проводилося трьома етапами, що відповідали поставленим завданням, у період 2000–2005 рр.

На *першому етапі* (жовтень 2000 р. – вересень 2001 р.) на основі вивчення відповідних джерел були визначені вихідні теоретичні положення дослідження, його об'єкт і предмет, мета, розроблялися програма і методика дослідження. Вивчалися теоретичні основи гуманітарної підготовки педагогів, становлення гуманітарної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, виявлялися її особливості. На підставі зібраного матеріалу здійснювалися аналіз фактів, порівняння, виявлення закономірностей гуманітарної підготовки.

На цьому етапі була визначена проблема, сформульовані мета та завдання дослідження, проведено ретроспективний аналіз формування гуманітарної освіти майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

На *другому етапі* (вересень 2001 р. – вересень 2002 р.) досліджувався процес гуманітарної підготовки у навчальних закладах фізичного виховання і спорту з використанням наукових методів (анкетування, індивідуальні та колективні бесіди, метод математичної статистики, контент-аналіз) з метою збирання та узагальнення інформації про майбутніх фахівців. Було проведено анкетування студентів перших–четвертих курсів Львівського державного інституту фізичної культури (255 осіб), Львівського училища фізичної культури (30 осіб) та Івано-Франківського коледжу фізичного виховання (42 особи).

Для проведення оцінювання основних напрямів гуманітарної підготовки використовувався метод групової експертної оцінки, для чого була сформована група осіб, добре обізнаних з об'єктом дослідження, а також які відповідають певним вимогам. Експертна група складалася із 39 осіб, які підбиралися за ознаками їх формального професійного статусу (посадове становище, науковий ступінь, вчене звання або інші кваліфікаційні ознаки, стаж практичної або наукової роботи).

Обробляючи анкети шляхом вирахування узагальненого рангу анкетних запитань, проведено нормування відповідей.

Зазначаємо, що експерти вказували на такі основні джерела аргументації:

- особисті творчі контакти з провідними вченими навчальних закладів фізичного виховання і спорту;
- участь в наукових дослідженнях із проблем фізичного виховання і спорту;
- регулярне опрацювання літератури з проблем гуманітарної освіти.

Оцінка узгодженості у групах експертів визначалася за допомогою формули Кандела-Сміта. Величина W слугує засобом спільності думок експертів. $W_1 = 1,0$; $W_2 = 0,83$; $W_3 = 0,81$. Розрахунки показують, що перша група мала повну узгодженість, а друга і третя групи – добру узгодженість.

У процесі аналізу нагромадженого досвіду організації навчально-виховної роботи в плані гуманітарної підготовки, вивчення законодавчих нормативних документів, конкретно-соціологічних досліджень застосовувався метод контент-аналізу. За цим методом проаналізовано 21 законодавчий акт України та 9 документів міжнародних організацій у галузі освіти.

У документах із реформування вищої освіти в Україні виявлено 26 термінів, що стосуються проблеми гуманітарної підготовки, а в міжнародних документах освітньої тематики – 9 найважливіших ключових термінів, що характеризують магістральну загальноосвітню тенденцію гуманізації та гуманітаризації суспільних відносин і освітнянської галузі.

На *третьому етапі* дослідження (вересень 2002 р. – жовтень 2005 р.) узагальнювалися, систематизувалися і теоретично оформлялися результати наукової роботи. Були сформульовані висновки та розроблені методичні рекомендації. Здійснювалося впровадження результатів дослідження у практику, літературно оформлявся текст дисертації.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження стверджують, що становлення і розвиток системи гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту протягом другої половини ХХ ст. відображає об'єктивні реалії суспільно-політичного ладу та тогочасні завдання фізичної культури і спорту. У зазначені періоди гуманітарна підготовка здійснювалася відповідно до державних вимог та існуючих навчальних планів.

Рис. 6. Розподіл кількості годин, відведених на вивчення гуманітарних дисциплін щодо загальної кількості годин (%) у навчальних планах 1950–2000 рр.

Виходячи із специфіки змісту освіти та особливостей її структури, на підставі експертної оцінки напрямів гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту нами сформульовано основні тенденції її розвитку:

- 1) посилення особистісно-розвивальної орієнтації змісту гуманітарної підготовки;
- 2) введення національних традицій у процес підготовки фахівців фізичного виховання і спорту;
- 3) використання інноваційних процесів теоретичного і практичного навчання у змісті освіти;
- 4) впровадження андрогогічних принципів навчання в систему професійної освіти;
- 5) підвищення інформаційної насиченості змісту гуманітарної підготовки;
- 6) організація навчально-виховного процесу на гуманістичних засадах.

Виявлені нами основні тенденції розвитку системи гуманітарної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту дали можливість визначити їх послідовність та встановити зв'язки.

У результаті проведеного нами дослідження розроблено схему та методичні рекомендації щодо вдосконалення гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання, які передбачають застосування нових напрямів, підходів та методів (груповий діалог, моделювання навчальних тем, групова рефлексія, робота з культурологічними текстами) та розвиток традиційних, що повинно сприяти формуванню індивідуально-особистісної творчості.

ВИСНОВКИ

1. Здійснений нами науковий аналіз історичних та психолого-педагогічних джерел уможливив виявити, що структурування змісту гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання є актуальною проблемою. Однак особливості реалізації дидактичних засад у процесі формування творчої особистості вчителя у пошуково-дослідницькій діяльності висвітлені фрагментарно. В історичному аспекті ця проблема розглядалася здебільшого зі спрямуванням на професійну діяльність студентів вищих навчальних закладів, але структуруванню змісту гуманітарної освіти приділялось недостатньо уваги. Окремі теоретичні положення щодо формування творчої особистості вчителя фізичного виховання у процесі засвоєння гуманітарних знань висвітлені в першоджерелах розрізнено і безсистемно. Це складає об'єктивне концептуальне обґрунтування ролі дидактичних засад структурування змісту гуманітарної освіти у ході пошуково-дослідницької діяльності як цілісної педагогічної системи у сучасній педагогічній науці. Виявлені нами теоретичні прогалини були наслідком недооцінки ролі формування творчої

особистості вчителя фізичного виховання у процесі гуманітарної освіти, що привело до нових позитивних пошуків у розв'язанні обраної проблеми.

2. У процесі наукового дослідження було помічено, що дидактичні засади структурування змісту гуманітарної освіти учителя фізичного виховання передбачають розвиток таких складових професійної майстерності як цілісність, неперервність, послідовність, рівень педагогічного впливу на формування особистості учня, відповідність змісту, форм та методів педагогічної діяльності психолого-фізіологічним закономірностям вікового розвитку старшокласників. Це обґрунтування базується на педагогічних принципах єдності навчання, технології та розвитку особистості; синтезі дидактичної та позааудиторної діяльності; ефективності комплексного впливу педагогів, соціуму, родини на формування особистості вчителя. Об'єднуючою ланкою дослідження стала ідея формування творчої особистості педагога як цілісної детермінанти, що дозволила реалізувати дидактичну мету у пошуково-дослідницькій діяльності, підвищити ефективність засвоєння гуманітарних знань студентами.

3. Процес цілісного неперервного структурування змісту гуманітарної освіти особистості у пошуково-дослідницькій діяльності є взаємозв'язаним та забезпечується реалізацією моделі педагогічної технології, яка відображає сукупність трьох аспектів: теоретичного – дидактичної мети (моделі творчої особистості); організаційно-технологічного – дидактичного завдання (моделі пошуково-дослідницької діяльності); науково-педагогічного – дидактичних умов (моделі педагогічної діяльності та фізкультурно-оздоровчої роботи).

4. Обґрунтовано, що до впливу зовнішніх факторів (зокрема педагогічних) нині набуває перспективи актуалізація власного творчого потенціалу дидактичних мотивів, що сприяють досягненню високих результатів в одному чи кількох видах фізичної культури, забезпечують самореалізацію у професійній підготовці. Запропонована нами модель творчої особистості вчителя відображає сукупність якостей, знань, умінь і навичок, сформованих у пошуково-дослідницькій діяльності, які мають забезпечити майбутньому педагогу реалізацію особистісних потреб, здібностей і нахилів, професійне самовизначення та самореалізацію у засвоєнні гуманітарних знань. Серед якостей творчої особистості вчителя фізичного виховання було виділено ключові компоненти: ціннісно-мотиваційний, індивідуально-характероогічний, когнітивно-діяльнісний, результативно-рефлексійний. Рівень сформованості кожного з них визначає загальні аспекти засвоєння гуманітарних знань, формування творчої особистості фахівця у пошуково-дослідницькій діяльності.

5. У ході проведеного дослідження з'ясовано зміст, форми та методи пошуково-дослідницької діяльності відповідно до сучасних вимог розвитку гуманітарної освіти. Вони стали основою моделі: дидактичне завдання – пошуково-дослідницька діяльність. Визначено, що для студентів I–III курсів оптимальною є колективно-індивідуальна дослідницька робота. Вона

передбачає виконання колективом групи спільного творчого завдання під керівництвом педагога, забезпечує поступове оволодіння навичками дослідницької діяльності та індивідуальне самовизначення кожного студента у процесі засвоєння гуманітарних знань відповідно до їх структури. Структуризація здійснювалася як у процесі вивчення відповідних дисциплін на кожному курсі, так і в процесі корекції навчальних програм відповідно до завдань дослідження. Для студентів старших курсів оптимальною є індивідуальна пошуково-дослідницька діяльність, яка передбачає самостійне проведення дослідження в обраній галузі гуманітарної освіти.

6. У процесі дослідження обґрунтовано науково-дидактичні умови, які стали основою моделі педагогічної діяльності, визначено структурні компоненти теоретичних основ гуманітарної підготовки студентів, їх функції та взаємозв'язки, розкрито зміст чотирьох напрямів засвоєння гуманітарних знань – науково-методичного, навчально-виховного, діагностично-корекційного, організаційно-управлінського. Вони в сукупності забезпечують ефективність пошуково-дослідницької діяльності та творчий розвиток вчителів фізичного виховання у засвоєнні компонентів гуманітарної освіти.

7. Дослідження довело залежність між результативністю процесу формування творчої особистості і раннім (на I курсі) залученням їх до пошуково-дослідницької діяльності. Вона виявляється у відстеженні двох різних етапів. Перший – етап засвоєння емпіричних гуманітарних знань у процесі використання словників, довідників, науково-гуманітарної літератури. Другий етап характеризується написанням рефератів, проведенням наукових дискусій щодо розвитку гуманітарної освіти, реалізацією дослідницької діяльності, поступовим накопиченням досвіду, навичок та вмінь її проведення. У цей період відмічено стрімке зростання загального рівня сформованості творчої особистості вчителя фізичного виховання: високого – з 3% до 17%, достатнього – з 6% до 37% (у % від загальної кількості студентів). Така пропедевтична підготовка забезпечила високу якість індивідуальних досліджень респондентів та відносно стали високі результати на другому етапі засвоєння гуманітарних знань. Упродовж п'яти років амплітуда коливання кількості студентів з достатнім рівнем сформованості гуманітарних знань у майбутніх вчителів фізичного виховання була в межах між 38% та 47%, а з високим рівнем – між 24% і 37% (анкети, інтерв'ю, тести, контрольні роботи).

8. Наше дисертаційне дослідження не претендує на повноту розкриття усіх гуманітарних аспектів формування творчої особистості майбутнього вчителя фізичного виховання. А тому потребують подальшого вивчення проблеми дидактичних засад структурування змісту гуманітарної освіти у процесі підготовки бакалаврів та магістрів. Джерельна база дослідження дозволила виділити загальні основи розвитку гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Україні у соціокультурному контексті та виявити основні закономірності еволюції цього процесу в соціумі: зміна ціннісних координат суспільного життя; взаємодія трьох визначальних чинників розвитку –

загальноосвітнього, фахово-кваліфікаційного та функціонального і збагачення сукупної культури, оскільки від їхньої збалансованості залежить успішна реалізація системи підготовки фахівців; розвиток процесу в різних національно-культурних умовах, що забезпечується його цілеспрямованістю та динамікою еволюції і виявляється у різноманітних формах конкретно-національних модифікацій (систем, моделей, програм тощо) гуманітарної освіти.

Список опублікованих праць за темою дисертації:

1. *Прокопів Т.* Історичний аспект гуманітарної підготовки фахівців у галузі фізичного виховання і спорту // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. / За ред. С.С.Єрмакова. – Х.: ХДАДМ(ХХШ), 2003. – № 6. – С. 65–72.

2. *Прокопів Т.* Теоретичні засади гуманітарної освіти майбутніх фахівців фізичного виховання // Проблеми педагогічних технологій: Зб. наук. праць Волинського держ. ун-ту. – Луцьк, 2005. – Вип. 1. – С. 187-193.

3. *Прокопів Т.* Оптимізація гуманітарної підготовки у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту // Проблеми педагогічних технологій: Зб. наук. праць Волинського держ. ун-ту. – Луцьк, 2005. – Вип. 2. – С.55-64.

4. *Прокопів Т.* Формування особистості спортивного педагога на засадах національного виховання // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. пр. / Волинський держ. ун-т. – Луцьк: Медіа, 1999. – С.112–116.

5. *Шиян О., Прокопів Т.* Гуманітарний аспект у підготовці фахівців фізичного виховання і спорту // Фізичне та валеологічне виховання студентської молоді: Зб. наук. пр. / Східноукраїнський нац. ун-т. – Луганськ, 2000. – С. 63–65.

6. *Прокопів Т.* Гуманітарний компонент змісту освіти у підготовці фахівців фізичного виховання і спорту // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: ЛДІФК, 2001. – Вип. 5. – Т.1. – С. 148–152.

7. *Прокопів Т.* Роль гуманітарних дисциплін у національному вихованні фахівців фізичного виховання і спорту // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: ЛДІФК, 2002. – Вип.6. – Т.1. – С. 216–221.

8. *Прокопів Т.* Формування гуманітарного світогляду майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту // Фізична культура, спорт та здоров'я: Матеріали IV міжнар. наук. конф. – Х.: ХДАФК, 2002. – С.78–80.

9. *Прокопів Т.* Аспекти гуманітаризації у підготовці фахівців фізичного виховання і спорту // Концепція розвитку галузі „Фізичне виховання і спорт в Україні”: Зб. наук. пр. / МУ „Рівненський екон.-гуманіт. ін-т ім.С.Дем'янчука”. – Рівне, 2003. – С. 46–50.

10. *Прокопів Т.* Воспитание гармонично развитого специалиста в системе высшего физкультурного образования // Физическая культура в

системе образования: Сб. науч. ст. / Красноярский гос. ун-т. – Красноярск, 2003. – С.86–89.

11. *Прокопів Т.* Основи культури мовлення та спілкування //Методичний посібник (семінарські та практичні заняття) для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. – Львів, 2003.–36с.

АНОТАЦІЯ

Прокопів Т.В. Дидактичні засади структурування змісту гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.09 – „Теорія навчання” – Волинський державний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2005 рік.

Дисертаційне дослідження присвячено актуальній проблемі обґрунтування дидактичних засад структурування змісту гуманітарної освіти майбутніх учителів фізичного виховання. Мета дослідження – полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці цілісної моделі гуманітарної освіти у процесі формування творчої особистості вчителя з фізичного виховання у пошуково-дослідницькій діяльності.

Об’єкт дослідження – процес реалізації змісту гуманітарної освіти у професійній підготовці учителів фізичного виховання.

Наукова новизна - вперше досліджено розвиток гуманітарної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, обґрунтовано періодизацію у конкретному хронологічному періоді (1930-ті рр. і до цього часу), окреслено основні тенденції, сучасні проблеми й перспективи розвитку гуманітарної підготовки фахівців.

На основі аналізу теоретичних джерел обґрунтовуються визначення „гуманітарний” та „гуманістичний” та шляхи формування гуманітарної свідомості майбутнього фахівця фізичного виховання, розкривається історичний характер гуманітарного компонента та його роль у структуруванні змісту гуманітарної освіти. Визначено особливості, напрями та тенденції сучасної гуманітарної освіти та обґрунтовано їх використання у процесі підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

У ході проведеного дослідження визначено зміст, форми та методи пошуково-дослідницької діяльності відповідно до сучасних вимог формування гуманітарної освіти України.

Ключові слова: гуманітарна підготовка, освіта, гуманітаризація змісту професійної освіти, фахівець фізичного виховання і спорту, фізична культура і спорт, історико-методологічний підхід, принципи, методи, засоби.

АННОТАЦИЯ

Прокопів Т.В. Дидактические основы структуризации содержания гуманитарного образования будущих учителей физического воспитания. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – «Теория обучения». – Волинский государственный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2005 год.

Диссертационная работа посвящена исследованию проблемы гуманитарного образования будущих учителей физического воспитания.

Объект исследования - процесс реализации содержания гуманитарного образования в профессиональной подготовке учителей физического воспитания.

Цель исследования - теоретическое обоснование и экспериментальная проверка модели гуманитарного образования в процессе формирования творческой личности учителя физического воспитания в поисково-исследовательской деятельности.

Научная новизна состоит в том, что в работе раскрыта роль, значение и место гуманитарной подготовки в системе подготовки специалистов, в хронологических рамках исследовано становление системы гуманитарного образования в физкультурных учебных заведениях, определены основные тенденции, современные проблемы и перспективы развития гуманитарной подготовки специалистов физического воспитания и спорта.

В первом разделе „Теоретические основы формирования гуманитарных знаний специалистов физического воспитания“ на основании анализа теоретических источников обосновывается определение „гуманитарный“ и „гуманистический“, а также пути формирования гуманитарного мышления будущих специалистов, отражены исторические аспекты взаимосвязи гуманитарного образования и физического воспитания личности, выявлены особенности подготовки специалистов физического воспитания и спорта в разные периоды становления физкультурных учебных заведений.

В исследовании раскрыта роль философских идей духовности Г.Сковороды, П.Юркевича, В.Вернадского в становлении личности, а также взаимосвязь ее с системой физического воспитания, которая разработана в трудах Г.Ващенко, И.Боберского и А.Тисовского.

Во втором разделе „Моделирование технологии особенностей современной гуманитарной подготовки студентов“ - проанализированы особенности гуманитарной подготовки на современном этапе, определены основные тенденции развития гуманитарного образования, дана их характеристика. Определены особенности, направления и тенденции современного гуманитарного образования и обосновано их использование в процессе обучения будущих учителей физического воспитания.

В ходе проведенного исследования обосновано содержание, формы и методы поисково-исследовательской деятельности студентов соответственно современным требованиям формирования гуманитарного образования Украины. Основные положения направлений гуманитарного образования могут быть использованы в учебно-воспитательном процессе подготовки специалистов физического воспитания и спорта.

В третьем разделе „Общая логика исследования и система экспериментальной работы“ - дана информация о том, какие методы применялись во время исследования. Представлена логическая схема проведения исследования. Описаны все этапы организации исследования. Сформулированы основные тенденции развития гуманитарной подготовки специалистов физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: гуманитарная подготовка, образование, гуманитаризация содержания профессионального образования, специалист физического воспитания и спорта, физическая культура и спорт, историко-методологический подход, принципы, методы, средства.

ANNOTATION

Prokopiv T.V. Didactical basis of humanstarian education's contents structurisation of future teachers of physical education. – Manuscript.

Thesis on obtaining of scientific degree of the candidate of pedagogical sciences on speciality 13.00.09 – “Training theory”. – The Volyn State University named after Lesya Ukrainka. – Lutsk, 2005.

Investigation Subject – training of experts in physical training and sport.

Investigation Objective – determination of the tendencies and characteristics of the humanitarian training development of experts in physical training and sport, the grounding for its theoretical basics.

Investigation Method: theoretical analysis of psychological as well as specialized literature; studying of archive materials; chronological, comparative and historical methods; content analysis; expert judgment; expert judgment method.

Scientific Novelty – for the first time the development of humanitarian training of experts in physical training and sport has been investigated; the periodization in a certain chronological period (the thirties of the twentieth century up to the present time) has been substantiated; the basic tendencies as well as modern issues and perspectives of the development of the humanitarian training of specialists have been outlined.

The thesis research is dedicated to the urgent problem of justifying the theoretical fundamentals for humanitarian training delivery to the specialists in physical education and sport. The thesis reveals the role, importance and place of humanitarian training in the process of formation of a specialist. Within the chronological framework, development of the humanitarian education system is surveyed, periods of humanitarian training establishment in Ukrainian educational institutions of physical training profile are determined, the main tendencies outlined, as well as the contemporary problems and prospects of humanitarian education development in professional training process for specialists in physical education and sport.

Key words: humanitarian policy, education, humanitarization of the sense of professional education, specialist in physical education and sport, physical training, historical and methodological approach, principles, methods and means.